

SETUKAISTEN YSTÄVÄT RY

JÄSENTIEDOTE 25.3.2010

Setukaisten ystävät ry:n vuosikokous Helsingissä

Sunnuntaina 11.4.2010 klo 13.15 Kulttuurien museon kirjastossa, Tennispalatsi, 2. krs.,
Etel. Rautatiekatu 8

ESITYSLISTA

- 1 § Kokouksen avaus
- 2 § Kokouksen järjestäytyminen
  - kokouksen puheenjohtajan ja sihteerin valinta
  - kahden pöytäkirjantarkastajan valinta
  - kahden äänenlaskijan valinta
- 3 § Kokouksen päätösvaltaisuuden toteaminen
- 4 § Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen
- 5 § Vuoden 2009 toimintakertomus
- 6 § Vuoden 2009 tilinpäätös ja tilintarkastajan lausunto
- 7 § Tilinpäätöksen vahvistaminen ja vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle
- 8 § Vuoden 2010 toimintasuunnitelma
- 9 § Vuoden 2010 jäsenmaksut
- 10 § Vuoden 2010 talousarvio
- 11 § Valitaan puheenjohtaja ja hallituksen muut jäsenet
- 12 § Valitaan tilintarkastaja ja varatilintarkastaja
- 13 § Ilmoitusasiat
- 14 § Kokouksen päättäminen

Pane savipäät laulamaan! Suomalaiset taiteilijat Setomaalla

Näyttely Kulttuurien museossa 10.3.–31.8.2010

Yleisöpäivä Setumaa sunnuntaina 11.4.2010 klo 14–17, ilmainen sisäänpääsy.

Kulttuurien museo. Tennispalatsi 2. krs., Eteläinen Rautatiekatu 8, Helsinki
Puh. lippukassa: (09) 4050 9806 www.kulttuurienmuseo.fi

Avoinna: ti 11–20, ke–su 11–18, ma suljettu
Liput 6 € / 4 €, alle 18-vuotiaat ilmaiseksi
Vapaa pääsy ti klo 17–20

Yleisöpäivä Setumaa sunnuntaina 11.4.2010

Kulttuurien museo

HUOM! Ilmainen sisäänpääsy!

klo 14.00 Setonaisten tervetuliaislaulu. Õie Sarv, Maarja Sarv ja Valli Karp laulavat

klo 14.15 Karl Pajusalu (Tartto): Seton kieli

klo 14.45 Andreas Kalkun (Tartto): Setojen lauluperinne

klo 15.15 Käsityönäytöksiä : Õie Sarv, Maarja Sarv ja Valli Karp.

klo 15.45 Mare Piho (Helsinki): Setomaa idän ja lännen välissä

klo16.15 Aapo Roselius (Helsinki): Suomalaiset Setomaalla

Opastus näyttelyssä.

klo16.45 Setonaisten jäähyväislaulu.

Järjestäjät: Kulttuurien museo, Tuglas-seura ja Setukaisten ystävät ry.

Suomalaismiehet setukaisnaisia tallentamassa

Andreas Kalkun

Vuonna 1922 kansanmusiikintutkija Armas Otto Väisänen (1890-1969) teki viidennen kenttätömatkansa Setomaalle. Tällä kertaa mukana oli kaksi Akseli Gallén-Kallelan oppilasta, kuvanveistäjä Alpo Sailo (1877-1955) ja taidemaalari Carl Bengts (1876). Setomaa oli Väisäselle Viron Karjala: syrjäistä maaseutua, jossa runolaulu ja vanhat tavat olivat säilyneet. Väisäsen viides matka oli eräänlainen pyhiinvaellus suurten laulajien luo. Kenttätöiden tarkoituksena oli paitsi taltioida ja merkitä muistiin kuuluisien naislaulajien lauluja, myös vangita heidän ulkomuotonsa saven ja siveltimen avulla.

Tästä matkasta on säilynyt hyvin monipuolista aineistoa, tiivis kuvaus tapahtumista ja tunnelmista. Valokuvien, maalausten, neljän rintakuvan ja kenttätömuistiinpanojen lisäksi tallella on onneksi myös lauluja, joissa kuuluisat setukaisnaiset kertovat omia mielipiteitään tapahtumista. Siten meillä on harvinainen tilaisuus tutkia, mitä mieltä tallennettavat tallentajistaan ja tallentamisesta olivat.

Vuonna 1922 suomalaisten miesten ja setukaisnaisten maailma oli siksi erilainen, että se synnytti monenlaisia ongelmia ja väärinymmärryksiä. Tutkijat ja setukaiset erosivat syntyperältään, säädyltään, uskonnoltaan ja tavoiltaan sekä suhtautumiseltaan perinteisiin. Myös yksinkertaiset kieliongelmat vaikeuttivat kommunikointia ja monimutkaistivat tallennustyötä.

Lauluissaan neljä setukaisnaista kertoo pelosta ja häpeästä, jota he kokivat saapuessaan koulutalolle tuntemattomien miesten luo. Tuohon aikaan setukaisnaisen elämä ja kanssakäyminen rajautuivat kotoisiin ympyröihin. Siksi ei pidetty sopivana, että naimisissa

oleva nainen puhuisi vieraiden miesten kanssa kahden kesken. Naisen liikkuminen oli rajoitettua ja ainoat pitemmät matkatkin liittyivät perhejuhliin (häät, hautajaiset) tai uskonnollisiin tapahtumiin (ristisaatot, kirkkopyhät). Tavallinen käytäntö oli, että naisia houkuteltiin yhteistyöhön rahalla, alkoholilla, makeisilla tai muilla lahjoilla.

Laulajien tuominen kotoa Obinitsaan ei ollut ainoa nöyryytys, taiteilijoiden pyynnöstä naisten oli myös paljastettava päänsä, ettei huivi peittäisi piirteitä. Paljain päin olemista pidettiin kylässä sopimattomana ja häpeällisenä aikuiselle naiselle. Ei tiedetä, miten naiset saatiin suostumaan ja kuinka kauan he joutuivat poseeraamaan ilman huivia, mutta kolme Alpo Sailon rintakuvista esittää paljaspäisiä setukaisnaisia. Odotettavissa olikin, että muotokuvat olivat laulajien mielestä rumia eivätkä muistuttaneet mallejaan.

Kun rintakuvat olivat valmiita, naiset tekivät niistä moniselitteisiä huomioita ja puhuivat niille. Hämmästyks ja mielenkiinto, jota rintakuvien muotoilu naisissa herätti johtui todennäköisesti heidän aiemmista kokemuksistaan. Neljän naisen siihenastiset taidekokemukset liittyivät kirkkoihin. Ortodoksisen kaanonin mukaan kirkkoissa ei saa olla patsaita, siksi niitä harvoin nähdään ortodoksikirkkoissa. Petserin luostarin Nikolain kirkon puinen Pyhän Nikolain patsas lienee ainoa tuttu patsas Väisäsen kanssa yhteistyötä tehneille naisille. Patsas kiinnosti setukaisia muutenkin, keväisin mikkelinpäivänä sille syötettiin rahkaa ja voita.

Suomalaisille taiteilijoille poseeranneet setukaisnaisetkin kokivat olevansa yhteydessä muotokuvaansa ja pelkäsivät, että suomalaiset saattaisivat merta ylittäessään heittää heidän päänsä mereen. Näin ei kuitenkaan tehty, ja neljän laulajanaisen päät ovat taas yhdessä.

Martina Ir'on, Miko Oden, Hilana Taarkan ja Treiali Oden rintakuvat pääsevät Helsingin näyttelyn jälkeen takaisin Setomaalle.

Suomennos Tuula Friman

Pellonpekon jäljillä

Perjantaina 14.5.2010 klo 13–16 kansainvälinen konferenssi setukaisten Pekko-eepoksesta (suom. Seppo Suhonen, SKS 2006) Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran juhlasalissa, Hallituskatu 1, 2. krs., Helsinki.

Ohjelma

Juha Pentikäinen (Suomi): Pellonpekko ja Metsänpekko. Itämerensuomalaista karhueeposta etsimässä.

Paul Hagu (Viro): Setukaisten lauluemo Anne Vabarna, Pekon laulaja.

Clive Tolley (Englanti): Pellonpekko ja Beowulf.

Kaikki esitelmät pidetään suomeksi.

Tilaisuus on avoin kaikille kiinnostuneille.

Tervetuloa!

Kahvitarjoilu.

Konferenssi liittyy Vanhan Kalevalan 175-vuotisjuhlavuoteen.

Järjestäjät: Setukaisten ystävät ry. ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seura

Tiedustelut: Osmo Pekonen, p. 014 260 4664, osmo.pekonen@jyu.fi

---

Setukaisten ystävät ry

Yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja on professori Seppo Suhonen.

Sihteeri Tapio Mäkeläinen. Muut hallituksen jäsenet: Vesa Hytönen Helsingistä, Osmo Pekonen ja Tapani Pitkänen Jyväskylästä, Tapio Mustonen Joensuusta, Pulmu Manninen ja Erkki Nickul Helsingistä.

Mariankatu 8 B, 00170 HELSINKI (c/o Tuglas-seura)

puh. 040 5935633, fax (09) 6811 4322

Sähköposti: tapio.makelainen@tuglas.fi

Yhdistyksen internet-sivut: www.setu.info

Pankkitili: Nordea 208418-36496